EILANDRAAD MARKEN

VERDUURZAMING MONUMENTALE OBJECTEN GEMEENTE WATERLAND

(pilot Marken)

MAART 2023

INHOUD

Het plan en de doelstellingen	4
Waarom Marken als pilot voor de gemeente Waterland?	6
Verduurzaming in Waterland anno 2023	7
Impressie van isolatie werkzaamheden bij een Marker monument	8
Over het eiland Marken	10
Wie is de Eilandraad?	11
Wat doet de Eilandraad?	12
Waarom de Eilandraad als pilotpartner in verduurzaming van monumenten?	13
Positie bewoners in hun bijdrage aan klimaatdoelen	14
De rol van de Welstandscommissie binnen de Gemeente Waterland	15
Monumentaal én duurzaam bouwen is mogelijk!	16
Colofon	19

HET PLAN EN DE DOELSTELLINGEN

Verduurzaming is één van de belangrijkste thema's waarvoor wij als Nederland in de komende jaren staan. Een ieder die de mogelijkheid heeft bij te dragen aan verduurzaming moet deze ruimte kunnen pakken. Of het nu om nieuwbouw of bestaande bouw gaat. Maar óók als het om monumenten gaat.

Voor u ligt een initiatief aangaande één van de belangrijkste beleidsthema's in de komende decennia: de verduurzaming van een zo groot mogelijk deel van het vastgoedportfolio in Nederland.

De Eilandraad zet in op Marken als pilotpartner voor het verduurzamen van zowel monumenten als panden met beschermd dorpsgezicht. Het doel is een gezamenlijke inspanning tot verbetering van de mogelijkheden van de verduurzaming van monumenten in combinatie met instandhouding van cultureel erfgoed. Dit willen wij realiseren op basis van gezamenlijk onderzoek naar duidelijke en acceptabele regelgeving. Wij zetten daarbij in op lagere kosten door extra ondersteuning en informatieverschaffing naar belanghebbenden.

Dé doelen van een pilot zijn dan verduurzaming in combinatie met instandhouding van ons cultureel erfgoed en dit te realiseren op basis van innovatieve regelgeving, kennis en met lagere kosten door extra ondersteuning.

De specifieke doelstellingen op een rij:

- Vernieuwende, in de huidige tijdsgeest passende en uitvoerbare regelgeving binnen nu en drie jaar (met inachtneming van instandhouding van het cultureel erfgoed) toepassen.
- Het naar beneden brengen van het kostenniveau door slimmere oplossingen en extra (maatwerk) subsidieregelingen;
- Het opstellen van een informatief document met daarin regelgeving, kostenindicaties, subsidiemogelijkheden en fiscale mogelijkheden zoals aftrek van de inkomstenbelasting;
- Het opstellen van een leidraad voor het gemakkelijk(er) vinden van de weg in regelgeving en subsidieregelingen.
- Gezien de complexiteit van de verduurzaming van monumenten op Marken zijn de uitkomsten van de pilot direct uitrolbaar naar andere kernen binnen de Gemeente Waterland of andere gemeenten in Nederland.

De manier waarop gezamenlijk de genoemde doelstellingen worden bereikt:

- Samenstelling van een werkgroep met vertegenwoordigers van belanghebbenden zoals de Gemeente Waterland, de Welstandscommissie, Wooncompagnie en adviserende instanties als de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, architecten en lokale aannemers;
- Inventarisatie van de problematiek, regelgeving en subsidiemogelijkheden;
- Het als pilot definiëren van aanpassingsmogelijkheden qua regelgeving en subsidiemogelijkheden;
- Het opstellen van een informatiedocument t.b.v. eigenaren van monumenten.

WAAROM MARKEN ALS PILOT VOOR DE GEMEENTE WATERLAND?

Marken heeft in de ogen van de Eilandraad alle elementen in zich om een verduurzamingspilot tot een succes te maken. De redenen waarom wij opteren voor Marken als pilotpartner in het verduurzamen van monumenten zijn talrijk:

- Marken heeft procentueel het hoogste aantal (rijks)monumenten binnen de Gemeente Waterland en is een dorp met een geheel eigen bouwstijl;
- Alle facetten van verduurzamingsmaatregelen komen op Marken aan de orde. Te denken valt aan: isolatie van daken en wanden van houten woningen, dubbel glas, het plaatsen van zonnepanelen en specifieke problematiek bij vloerisolatie. Een pilot op Marken geeft een totaalbeeld en zodoende onderbouwing bij (nieuw) op te stellen regelgeving;

- Omringd door water is Marken de kern met de laagste temperatuur binnen haar gemeente;
- De pilot betreft een klein gekaderd gebied en is daardoor eenvoudig te organiseren;
- De problematiek heeft een nagenoeg gelijkwaardig karakter bij alle panden. Oplossingen zijn hierdoor, zonder veel uitzonderingen, voor een grote groep van toepassing;
- De woningproblematiek is op Marken groot. Op dit moment zijn verduurzaming van monumentale objecten en de kosten daarvan te hoog voor oudere doelgroepen die hierin wonen. Doorstroming naar monumentale woningen door starters of jongere doelgroepen komt niet op gang doordat voor deze doelgroep de kosten eveneens te hoog zijn;
- Oplossingen die vanuit de pilot naar voren komen helpen mee in het positief stimuleren van doorstroming van jongere doelgroepen naar monumentale panden en zo een gedeeltelijke oplossing van de Marker huisvestingsproblemen;
- Onder inwoners is een grote bereidwilligheid om te komen tot oplossingen op dit gebied;
- Marken is een grote toeristische trekpleister in de Gemeente Waterland vanwege haar karakteristieke bouwstijl. Instandhouding hiervan door stimulering van verduurzaming en daarbij passende regelgeving is noodzakelijk.

VERDUURZAMING IN WATERLAND ANNO 2023

Op 25 maart 2021 heeft de gemeenteraad de ‘Woonvisie Waterland 2025’ vastgesteld. Ambities vanuit het coalitieakkoord zijn hierin meegenomen. Daarnaast zijn belanghebbende partijen zoals dorpsraden, woningcorporaties, huurders- en zorgorganisaties betrokken bij de totstandkoming.
Energiekosten stijgen fors in de huidige markt. Er zijn maatregelen nodig om de gevolgen hiervan zoveel mogelijk te beperken. Te denken valt aan subsidies maar ook aan verduurzaming van de Waterlandse woningvoorraad. In de Woonvisie Waterland 2025* staat: ‘De Gemeente Waterland wil verduurzaming aantrekkelijk maken voor alle segmenten van de woningmarkt, dus voor zowel eigenaar-bewoners, corporaties als huurders.’

***Link download Woonvisie Waterland 2025: www.waterland.nl/woonvisie-waterland-2025**

De woningvoorraad in Waterland bevat vele monumentale objecten. De Eilandraad ziet het beleid aangaande deze objecten veelal gericht op het in de komende 15 jaar wachten op oplossingen. Wij vinden dat de gemeente niet enerzijds bij bewoners kan aandringen op verduurzaming en anderzijds projecten afwijst op basis van monumentale wet- en regelgeving door een Welstandscommissie.
Verduurzaming van monumenten en panden met beschermd dorpsgezicht vraagt om maatwerk. De kosten hiervan liggen fors hoger dan bij reguliere (woon) objecten. De Eilandraad wil middels deze pilot mogelijkheden onderzoeken, bespreken en creëren om deze groepen óók te laten bijdragen aan verduurzaming.

Veel werkzaamheden waar het isolatie betreft, maar minder mogelijkheden aangaande glaswerk.

IMPRESSIE VAN ISOLATIE WERKZAAMHEDEN BIJ EEN MARKER MONUMENT

Conform regelgeving een ongewenste verhoging van het dakoppervlak en dit heeft gevolgen voor de mogelijkheden tot dakisolatie.

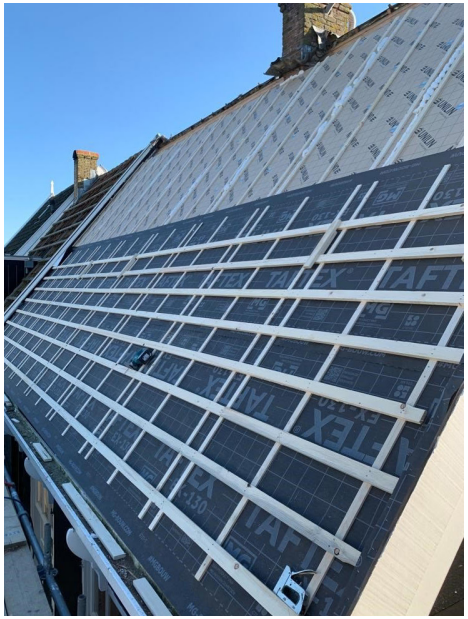

OVER HET EILAND MARKEN

In de dertiende eeuw is Marken tijdens een storm van het vasteland gescheiden. Er volgde een periode van eeuwenlange isolatie voor de inwoners die leefden van de visserij. Marken is in 1957 middels een dijk met het vasteland verbonden. Sindsdien is het een schiereiland. Al minstens een eeuw is het voormalige vissersdorp een toeristische trekpleister die jaarlijks honderdduizenden bezoekers trekt.

Wie naar Marken komt doet dit veelal vanwege de unieke, karakteristieke bouw van de houten huizen in monumentale kleuren. Tot in de zeventiende eeuw bouwden de inwoners hun huizen op terpen. Deze werden door henzelf 'werven' genoemd. Dit alles had tot doel zichzelf te beschermen tegen overstromingen. Vervolgens gingen bewoners huizen op palen bouwen.

Sinds de bouw van de Afsluitdijk heeft Marken geen last (meer) van overstromingen. In de komende jaren wordt door Rijkswaterstaat en haar aannemers gewerkt aan dijkversterking. Hiermee is de waterveiligheid van Markers voor de komende vijftig jaar gegarandeerd. En daarmee ook het Marker erfgoed aan monumentale panden die aan strenge wetgeving onderhevig zijn.

WIE IS DE EILANDRAAD?

In 2000 verzocht de Gemeente Waterland een extern bureau om een zogenoemd 'leefbaarheidsplan' op te stellen voor de kern Marken. De aanleiding was het in toenemende mate onder druk komen te staan van de leefbaarheid op Marken. Nog altijd staat zij, zoals op veel plaatsen in Nederland, onder druk.

De Gemeente Waterland koos destijds bewust voor een proces waarbij Marker inwoners zelf de basis legden voor een plan van aanpak ter verbetering van de leefbaarheid. Het enthousiasme van de inwoners en de vele aangedragen punten waren de redenen om een belangenvereniging voor de kern Marken op te starten. Op 20 januari 2001 is de Stichting Eilandraad Marken opgericht.

Middels actieve burgerparticipatie is de Eilandraad continu bezig om de leefbaarheid op Marken, in de breedste zin van het woord, positief te beïnvloeden. Dit doen wij door te adviseren, participeren en te verbinden. De Eilandraad Marken is niet gebonden aan enige politieke partij. De stichting opereert volledig autonoom en onafhankelijk.

WAT DOET DE EILANDRAAD?

De Stichting Eilandraad Marken behartigt de belangen van de kern Marken en haar inwoners in de ruimste zin van het woord. De Eilandraad realiseert zoveel als mogelijk de in haar toekomstvisie* opstelde doelen door:

- Structureel overleg te voeren met burgemeester en wethouders van de Gemeente Waterland, andere overheden en relevante stakeholders;
- Directe contacten met ambtenaren van de Gemeente Waterland;
- Inwoners van Marken structureel te informeren over beleid en plannen van de Gemeente Waterland middels publicaties en openbare vergaderingen;
- Acties te organiseren waarin wensen die brede steun van de Marker inwoners dragen onder de aandacht te brengen.

***Link download Eilandraad toekomstvisie 2021-2025: www.eilandraad.nl**

WAAROM DE EILANDRAAD ALS PILOTPARTNER IN VERDUURZAMING VAN MONUMENTEN?

De Stichting Eilandraad Marken heeft in haar 22-jarige bestaan een groot draagvlak gecreëerd bij de inwoners van Marken. Wij staan nauw in contact met onze doelgroep, immers: wij zijn er voor hen. Onze uitgangspunten zijn: informeren, adviseren en verbinden.

Op Marken is veel expertise aanwezig op het gebied van de historie, het bouwen, restaureren en onderhouden van monumentale objecten. De Eilandraad zorgt er in een pilot voor dat de Gemeente Waterland van alle door haar gewenste kennis wordt voorzien. Deze expertise komt niet alleen goed van pas bij de uitvoering van werkzaamheden. Ook in advisering bij het opstellen van specifieke regelgeving is deze kennis waardevol.

Daarnaast kunnen wij verbindend optreden in eventuele discussies tussen inwoners, de gemeente en haar Welstandscommissie over de gewenste doelen. Ook draagt de Eilandraad graag bij aan communicatie richting de inwoners van de Gemeente Waterland voor het creëren van draagvlak.

POSITIE BEWONERS IN HUN BIJDRAGE AAN KLIMAATDOELEN

De huidige tijd vraagt om een verduurzamingsbijdrage van alles en iedereen in de samenleving. Van multinational tot woningcorporatie. Van gemeente tot burger. De focus van huiseigenaren ligt op het beperken van energieverbruik. Isolatie, dubbel glas en zonnepanelen zijn maatregelen waarmee flinke stappen worden gemaakt. Verduurzaming van monumentale objecten blijft echter achter door stringente regelgeving en kosten. Eigenaren van monumentale objecten willen graag bijdragen aan verduurzaming maar de reeds in dit document benoemde regels en kosten staan dit veelal in de weg.
Vanuit het Rijk is een zogenoemd 'Nationaal Isolatieprogramma' opgezet met in totaal 4 miljard Euro aan beschikbare subsidies tot 2030. Het programma omvat vier lijnen:

1. Het isoleren van 750.000 koopwoningen in samenwerking met gemeenten;
2. Het isoleren van 1.000.000 huurwoningen door verhuurders;
3. Het op eigen initiatief isoleren van 750.000 koopwoningen;
4. Gezamenlijke energiebesparing middels laagdrempelige maatregelen.

De Eilandraad is ervan overtuigd dat er in het Nationaal Isolatieprogramma budget te vinden is voor extra subsidie bij de verduurzaming van monumentale objecten.

DE ROL VAN DE WELSTANDSCOMMISSIE BINNEN DE GEMEENTE WATERLAND

De Stichting Eilandraad Marken neemt veel kennis van adviezen die de Welstandscommissie geeft over ingediende bouwplannen ter verduurzaming op Marken. Wij bemerken hierin vaak onbegrip vanuit inwoners over de adviezen die aan burgemeester en wethouders worden afgegeven aangaande verduurzaming van monumenten.
De Eilandraad is ervan overtuigd dat burger en gemeente, nadat relevante kennis is opgedaan middels een verduurzamingspilot, dichter bij elkaar komen te staan. Wij hebben de overtuiging dat ook de Welstandscommissie positief tegenover dit initiatief staat. Marken is een uitdagende 'case' om samen in op te trekken. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft, samen met provincies en gemeenten, de opdracht de verduurzaming van monumenten in Nederland te stimuleren.
Aan verduurzaming van monumenten hangt, naast maar ook door stringente wet- en regelgeving, een flinke kostenpost. Als het aan de Eilandraad ligt kan en moet dit anders om samen verder te komen. Aanbevelingen vanuit een pilot kunnen mogelijk leiden tot subsidievoorzieningen voor verduurzaming van monumenten vanuit het Rijk.

Link informatie bouwproject op Marken:
www.ontwikkeling-marken.nl/#videopresentatie

MONUMENTAAL ÉN DUURZAAM BOUWEN IS MOGELIJK!

In de nabije toekomst wordt er waterveilig en duurzaam gebouwd op Marken. Mede dankzij inbreng van de Welstandscommissie worden er twee nieuwe karakteristieke Marker terpen gebouwd in authentieke stijl. De Eilandraad is ervan overtuigd dat de gemeente en haar Welstandscommissie dit project net als wij zo duurzaam mogelijk gerealiseerd willen zien. Door samen te werken in een verduurzamingspilot realiseren we hier, met welwillendheid van bewoners en de gemeente, een hoogstaand project in monumentale stijl dat geheel past in de energietransitie. Vanuit die gedachtegang is de Eilandraad ervan overtuigd dat ook de verduurzaming van bestaande monumenten en panden met beschermd dorpsgezicht moet worden gestimuleerd.

Voor meer informatie aangaande de Eilandraad bezoekt u onze website: www.eilandraad.nl.

COLOFON

Contactpersonen Eilandraad (Werkgroep verduurzaming monumenten):
Tijs Klaver & Kelvin Molenaar
E-mail: verduurzamingmarken@eilandraad.nl

Instanties die dit initiatief van de Eilandraad steunen:
Stichting Wooncompagnie
www.wooncompagnie.nl

Vereniging Dorpswerk Noord-Holland
www.dorpswerknh.nl

Stichting Duurzaam Waterland
www.sdwaterland.nl

Samenstellers en fotografie:

Fotomateriaal:	Sanja Lucardie en Chardy van Riel
Tekst:	Martijn Visser (Strategisch adviseur Stichting Eilandraad Marken)
Vormgeving en lay-out:	Geertje Teerhuis